

VAN KLIK-KLAKBAL TOT FLIPPO

Rages door de jaren heen

'Iedereen op school deed eraan mee'

De vanwege mogelijke Chinese spionage zo omstreden video-app TikTok is razend populair, van pubers tot politici. Van tijd tot tijd raken vooral kinderen massaal bezeten van een spelletje. Rages zijn van alle tijden. U herinnert ze vast nog: hoelahoepen, elastieken, rolschaatsen, kauwgumplaatjes sparen, skippyballen, klik-klakballen, knikkeren, de Rubiks-kubus. En recenter: Flippo's en Pokémon Go.

Opgewonden koppies, koortsachtige blikken, gejaagde tred. Wie een jaar of zes geleden nooit van Pokémon Go had gehoord, sloeg ze verbaasd gade: groepjes kinderen die hun telefoon als een kompas voor zich hielden en driftig met hun vingers op het scherm tikten en veegden. Ze zochten in bosjes, straten, pleinen, tuinen en plantsoenen naar Pokémon's, virtuele wezentjes die zichtbaar waren op een plattegrond in hun telefoon. Om ze te kunnen vangen moesten ze daadwerkelijk naar buiten. De wijk Kijkduin in Den Haag werd de hoofdstad van Pokémon Go genoemd, omdat kinderen en hun ouders er massaal naartoe gingen. Er zouden daar veel zeldzame Pokémon's te vinden zijn. Pokémon Go werd de grootste rage van 2016.

'IK BEGREEP ER NIETS VAN'

Ria Dekker (79) weet nog hoe fanatiek haar kleindochter destijds met het spel was. "Toen ze bij ons op bezoek was, ontdekte ze dat er een Pokémon hierachter bij de sloot moest zijn. Ze is er meteen heen-gegaan om hem te vangen. Geen écht poppetje, zoals ik dacht, maar een figuurtje op haar telefoon." Heel wat anders dan jojo'en, bifbat, hoelahoepen, skippyballen, klik-klakballen, knikkeren of de Rubiks-kubus, maar de blikken die deze spelletjes opriepen waren waarschijnlijk niet minder koortsachtig dan die van Pokémon-spelers. Ook vroeger konden rages kinderen volledig in hun greep krijgen. Ria knikt: "Van het Pokémon-spel van mijn kleindochter begreep ik geen snars, maar ik herinner me wel hoe dol ik vroeger zélf was op bepaalde spelletjes

'We waren eindeloos aan het hoelahoepen op straat'

die iedereen op school deed. Mijn vriendinnen en ik waren eindeloos aan het hoelahoepen op straat. Alle meiden op school deden het. Soms zagen we niet eens dat er verkeer passeerde, zo geconcentreerd waren we bezig. We deden het net zo lang tot we volleerde 'heupwiegsters' waren."

WANNEER WORDT IETS EEN RAGE?

Rages zijn van alle tijden, maar hoe komt het dat kinderen massaal vallen voor een bepaald spel of stuk speelgoed? Wanneer wordt zo iets een succes? Dat is bijna niet te voorspellen volgens Paul Sikkema, strategy director bij jongerencommunicatiebureau Nowy en gespecialiseerd in jeugd- en jongerenmarketing. "Speelgoedfabrikanten willen natuurlijk graag weten hoe iets een rage wordt, maar het is lastig om van tevoren te zeggen of iets aanslaat bij kinderen. Het moet ze grijpen en raken, waardoor ze er vol voor gaan. Vaak is er eerst een trendsetter die het oppikt en dan volgt de rest. Sommige rages ontstaan spontaan; bijvoorbeeld een speelgoedje dat plotseling aanslaat. Andere zijn na lange voorbereiding planmatig in de markt gezet. Zoals de Flippo's die in de jaren negentig verstopt zaten in zakken chips, of de populaire internetgame Pokémon Go. Er zijn wel elementen die een rol spelen bij het succes van een rage. Je wilt hem niet missen, omdat iedereen het doet. Een rage fascineert en is vaak vervelend en irritant voor volwassenen. Dat laatste maakt het voor kinderen interessant. Als iets lawaai maakt of spannend is, spreekt het aan."

'KLEPPERDEKLEP'

Joke Bijl kan het beamen. Ze was bezeten van klepperen. "Dat waren twee stukjes hout die je tussen de vingers moest klemmen en vervolgens op en neer bewegen. En daar zongen we een liedje bij: 'Klepper de klep klep klep, ben zo blij, ben zo blij dat ik het heb.' Rond 1960 was het een rage." 'Blikje trap' gaf ook veel gekletter in de straat, herinnert Leen Overweg (85, foto) zich. "Op een put van de weg werd een blikje neergezet. Degene die via voetjes stappen was uitgeloot, mocht het eerste blikje wegschoppen. De andere kinderen stonden in het

'veld' en moesten dat blikje pakken, terwijl de schopper probeerde van put tot put zijn rondje te lopen. Op een keer lette ik niet goed op en werd het blikje tegen mijn hoofd aan getrapt. Gat in mijn kop. De pa van mijn latere vrouw Wil hing uit het raam, rende met de verbanddoos naar beneden en heeft me behandeld. Het resultaat: ik mocht later met zijn dochter trouwen en ik ben er nog!"

OUDERS WERDEN ER GEK VAN

In de jaren zeventig kon je je vader en moeder gek maken met klik-klakballen. Het spel bestond uit een koordje met aan de uiteinden twee harde plastic ballen die je ritmisch tegen elkaar kon laten slaan. Een flinke lawaaimaker! Sikkema: "Nog niet zo lang geleden stortten kinderen zich op de fidget spinner, een vorm van plastic, hout of metaal met een kogellager in het midden, die je rond kunt draaien. Met het irritante geluid dat dat voortbracht, konden kinderen hun leraren en ouders helemaal gek maken."

Willem Buser (58) gebruikte kogellagers in de jaren zeventig voor iets heel anders. "Ik zat op de lagere school in Hoofddorp, waar iedereen die gekleurde, ronde balletjes in een kuiltje probeerde te knikkeren. Hoe meer kleuren of hoe groter de knikker, hoe meer hij waard was. Heel bijzonder was de ijzeren, glimmende kogel van zo'n drie centimeter groot. Iedereen wilde er zo één." Buser bofte dat zijn vader in die tijd bij een metaalfabriek werkte. "Daar maakten ze draaiende delen. Kogellagers moesten die op zijn plaats houden. Als ze kapot waren, werden ze wegge-

Elk decennium had z'n eigen rages

Jaren 20: de jojo

Jaren 30: de bifbat, een bat met een balletje aan een touwtje

Jaren 40: kentekens verzamelen

Jaren 50: hoela.hoepen

Jaren 60: de skippybal

Jaren 70: klik-klakballen

Jaren 80: Rubiks-kubus

Jaren 90: Flippo's

Jaren 00: Pokémon

goid. Mijn vader ontdeed ze

van de ring zodat de kogels loskwamen en gaf ze aan ons. Ik moest ze wel schoonmaken, maar had daarna mooie kogels om mee te knikkeren. Op die momenten voelde ik mij echt bijzonder. Iedereen wilde met me knikkeren. Helaas verloor ik ze ook regelmatig. De fabriek is jaren geleden verdwenen uit het dorp en het knikkeren heb ik nooit meer iemand zien doen."

VOETBALLEN ZONDER AUTO'S

Internetgames, schermtijd, apps? Ze bestonden niet toen Henk van Kuijk (75) klein was. Zijn moeder was maar wat blij dat hij als telg uit een gezin van zeven kinderen op straat speelde. Henk en zijn vriendjes uit Utrecht zijn allemaal bezeten van straatvoetbal. Een rage is het volgens Henk. Middagenlang onvermoeibaar voetballen op straat en net zo goed willen worden als Johan Crujff. "Ik voetbalde met de Van Leur-tjes. Hun vader was beroemd omdat hij één keer, voor de oorlog, in het Nederlands elftal speelde. Als we op het parkgras speelden, kregen we vaak de 'parkpik' achter ons aan. Op de fiets, scheurend door poortjes. Dan moest je soms strafregels schrijven op het bureau. Later werd het steeds drukker op straat. Ik zie onze rode bal nog gevaarlijk huppelen tussen de auto's van de ringweg. Zou hij het overleven? We speelden in die tijd ook 'Toer de Fransje' op oude stramme fietsen. Ook een rage. Een tijdrut naar Vleuten en terug. Nu ligt daar Leidse Rijn; het kan niet meer."

VERZAMELEN, VERZAMELEN

Rages verspreiden zich tegenwoordig dankzij internet en sociale media veel sneller dan vroeger. Daardoor raken ze nog breder bekend en haken meer kinderen aan. Soms blijven ze aanslaan, zoals het sparen en plakken van plaatjes. "Die populaire bezigheid

'Iedereen wilde wel met me knikkeren'

dateert al vanaf midden vorige eeuw. Vroeger waren het de kauwgumplaatjes, Verkadealbums of voetbalplaatjes van Panini, tegenwoordig hebben supermarkten vaak dergelijke verzamelacties", vertelt Sikkema.

Soms blijven de grootste rages overleven, zoals Pokémon Go dat nog steeds wordt gespeeld. Maar meestal duren ze hooguit een paar weken of maanden. Oude hypes kunnen volgens Sikkema ook weer terugkeren, maar vaak zijn ze dan minder hevig dan voorheen. "Het dragen van speldjes, zoals in de jaren tachtig werd gedaan met 'Ban de bom' en 'Doe Maar'-buttons, is iets wat wel weer terug zou kunnen komen. Je geeft er je identiteit mee aan, en dat is iets waar veel jongeren in deze tijd mee bezig zijn."

OPEENS IS HET OVER...

Doorgaans houden rages op als je volwassen bent. Ze zijn er wel, zoals de Ice Bucket Challenge in 2014, waarbij op sociale media talrijke mensen een emmer ijswater over hun hoofd gooiden en een donatie deden om ALS-patiënten te steunen. Maar echt een sociale beweging zullen volwassenen minder snel ontketenen. "Zij hebben andere dingen aan hun hoofd. De intensiteit en affiniteit die je kunt voelen bij een rage past echt bij kinderen. Tegen de tijd dat ze de middelbare schoolleeftijd bereiken, worden ze er te oud voor en vinden ze het stom." Ria beaamt het lachend: "Mijn kleindochter gaat tegenwoordig naar buiten om leuke buurjongens te vangen in plaats van Pokémon." ■

